

Bölüm 8

TÜRKİYE’DE HAVALİMANI PROJE FİNANSMANINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Abdulkadir ALICI¹, Ünal BATTAL²

Giriş

Hava taşımacılığı sisteminin önemli bir parçası olan havalimanları ve havalimanı yapım projeleri havacılığın gelişimi açısından kritik bir öneme sahiptir. Havalimanı projelerinin hayata geçirilmesi hem uzun zaman almakta hem de bu projeler yüksek maliyetle yapılabilmektedir. Son yıllarda büyük havalimanı projelerinin yapımında ve işletilmesinde kamu-özel sektör işbirliği projelerinin arttığı görülmektedir. Havalimanı projelerinin artması ve gelişmesiyle birlikte kamu-özel sektör işbirliği ve proje finansman işlemleriyle ilgili sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında havalimanı projelerinin başarısı, ilgili kamu kurumları ve özel işletmelerin etkin ve verimli bir biçimde birlikte çalışmasına bağlıdır.

Havalimanı proje finansmanında karşılaşılan sorunların belirlenmesi ve gelecekte karşılaşılabilecek muhtemel sorunlara öneriler getirmeyi amaçlayan bu çalışmada öncelikle proje finansmanı ve havalimanı proje finansmanı konuları açıklanarak Türkiye’deki havalimanı proje finansmanı sürecinden bahsedilmiştir. Aynı zamanda konuyla ilgili literatür çalışmaları özetlenmiştir. Sonuç olarak araştırmada elde edilen veriler ve bulgular yorumlanarak önerilerde bulunulmuştur.

Proje Finansmanı ve Havalimanı Proje Finansmanı

Proje finansmanı kısa tanımıyla, büyük ölçekli altyapı projeleri ve genellikle başlangıç aşamasındaki (Greenfield project) yatırım projelerinin yatırım, işletim ve diğer maliyetlerini tamamen kendi oluşturmuş olduğu nakit akışlarıyla ödeme esasına dayalı uzun vadeli bir yatırım finansman tekniğidir (Yescombe, 2014: 6). Gelişmekte olan ülkelerde çokça görülmekte olan bir finansman yöntemidir. Devlet kaynaklarının sınırlı olmasından dolayı projelerin özel sektörler vasıtasıyla yapılmasıdır. Böylelikle devlet hazineden hiçbir kaynak ödemediği altyapı yatırımlarını gerçekleştirmektedir. Hatta Yap-İşlet-Devret (YİD) tipi projelerden kira geliri dahi sağlanmaktadır.

¹Arş. Gör., Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi, aalici@konya.edu.tr

²Dr. Öğr. Üye., Eskişehir Teknik Üniversitesi, Havacılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi, ubattal@anadolu.edu.tr

lecekte projelere iştirak etmeyi amaçlamaktadır. İslami finansman olanaklarının en büyük engellerinden birisi, Türkiye'deki İslami finansman yöntemleriyle alakalı hukuki altyapının tam olarak hazırlanmamış olmasıdır. Söz konusu hukuki altyapının havalimanı finansmanında da kullanılabilir şekilde hazırlanmasıyla İslami kredilerin havalimanı projelerinde fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak Türkiye'deki Havalimanı İşletmecileri içerisinde stratejik konumda olan ve pek çok ulusal ve uluslararası havalimanı projelerini gerçekleştiren ilgili havalimanı işletmecisi bünyesinde yapılan durum çalışması ve konu ile ilgili literatür çalışması sonucunda tespit edilen genel sorunlar Türkiye'de yapılan veya yapılmakta olan her havalimanı projesi veya KÖİ projeleri için mevcut olmayabilir. Bu araştırmada belirlenen sorunların mutlak manada kronikleşmiş, derinleşmiş ya da büyük riskler oluşturduğunu söylemek de mümkün değildir. Bu tespitler, birer potansiyel sorun ve tehlike olarak değerlendirilmeli ve analiz edilmelidir.

Kaynakça

- Acar, M. C. (2006). *Kamu Yapıları Üretiminde Yap-İşlet-Devret Modelinin İrdenilmesi Havalimanı Terminal Binaları Örneklemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi
- Acartürk, E. ve Keskin, S. (2012). Türkiye'de Sağlık Sektöründe Kamu Özel Ortaklığı Modeli, *SDÜ İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi*, C.17 S.3, s.25-51.
- Akarsu, A. (2013). Altyapı Yatırımları Ve Alternatif Finansman Yöntemleri, *TMB Gündem Dergisi*, 2013 Kasım Sayısı
- Başar, M. (2000). *Proje Finansmanında Bir Araç Olarak Yap-İşlet-Devret Modeli Ve İzmit Büyükşehir Belediyesi Su Temin Projesinde Modelin Uygulanışı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Battal, Ü. (2006). Bir Kamu Yatırımı Olarak Havaalanı Mülkiyet Yapısı Ve Finansman Kaynakları. *Amme İdaresi Dergisi*, 39 (3), S.95-118.
- Battal, Ü. ve Yalçınkaya, A. (2013). İslami Finansman ve Havaalanı Yatırımlarının Faizsiz Finansman Araçları ile Finansmanı", *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 50 (575).
- Bovis, C. (2005). *Public Procurement in European Union*, USA (New York): Palgrave Macmillan UK
- Coşan, F. M. (2013). Büyük Altyapı Projelerinde Uluslararası Finansman İmkanları, *TMB Gündem Dergisi*, 2013 Kasım Sayısı
- Çanakçı, İ. H. (2013). Altyapı Yatırımları ve Alternatif Finansman Yöntemleri, *TMB Gündem Dergisi*, 2013 Kasım Sayısı
- Durucasu H. Ve Acar E. (2015) Yap İşlet Devret (Yid) Modeli, Tarafları, Önemli Sözleşme Unsurları Ve Belirsizlikleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 12 (296-313).
- Emek, U. (2009). Türkiye'de Altyapı Hizmetlerinin Özel Sektöre Gördürülmesi: Neden, Ne Zaman, Nasıl? *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, 24 (284), s.9-45.
- EPEC (2011). *State Guarantees in PPPs*. EPEC Report.
- EPEC (2015). *PPP Motivations and Challenges for the Public Sector*, EPEC Report.
- Fırat Kalkınma Ajansı (2010). *Yap İşlet Devret Modelinde Uygulanan Usul Ve Esasların Kalkınma Ajansları Açısından Analizi. Araştırma Raporları*. http://fka.gov.tr/sharepoint/userfiles/Icerik_Dosya_Ekleri/FKA_ARASTIRMA_RAPORLARI/YAP%20%C4%B0%C5%9ELET%20DEVRET%20MODEL%C4%B0.pdf(Erişim Tarihi: 04.08.2017)
- Gatti, S. (2013). *Project finance in theory and practise*. England: Elsevier
- Genç Ö. ve Ertuğrul E. (2007). Altaypı Yatırımlarının Finansmanı, *Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Ekonomik ve Sosyal Araş. Müdürlüğü Çalışması*, GA/ 07-07-30
- Gençoğlu, Ş. (2008). *Türk İdare Hukukunda Yap-İşlet-Devret Modeli*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE.
- Hussain M. Z. (2010). *Investment In Air Transport Infrastructure*, Guidance for developing private participation. Worldbank Book.

İktisadi ve İdari Bilimler Cilt II

- Irwin, T. C. (2007). *Government Guarentees: Allocating and Valuing Risk in Privately Financed Infrastructure Projects*. USA: World Bank.
- İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Projesi (2013). *Ulaşım Yatırımlarının Finansmanı Çalıştayı*
- Kalkınma Bakanlığı (2014). *Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018*. Kamu Özel İşbirliği Özel İhtisas Komisyon Raporu.
- Kalkınma Bakanlığı (2017). *Dünya’da ve Türkiye’de Kamu Özel İşbirliği Uygulamalarına İlişkin Gelişmeler Raporu 2016*.
- Kaya, A. A. (2002). *Finansman Modeli Olarak Yap-İşlet Devret Modeli ve Atatürk Havalimanı Yeni Dış Hatlar Terminal Binası ve Katlı Otoparkı Projesinde Uygulanması*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir.
- Kaya, E. vd., (2005). *Havaalanlarında Yap İşlet Devret Uygulamaları: Antalya ve Atatürk Havalimanlarındaki Uygulamaların Değerlendirilmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1649.
- Kılıç, Ş. (2013), *Ulaşım yatırımlarının finansmanı çalıştayı*, İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Projesi
- Laffont, J. and Tirole, J. (1998). *A Theory Of Incentives In Procurement And Regulation*, Massachusetts, Amerika Birleşik Devletleri: MIT Press.
- Özenen, C. G. (2003). *Havaalanı Yatırımlarında Özelleştirme, Dünyadaki Uygulamalar Ve Türkiye İçin Öneriler*. Dpt – Uzmanlık Tezleri.
- Pope, J. (2000). *The Elements Of A National Integrity System*. London: Transparency International Source Book
- Ravinderan P. C. K. and Reddy V. B. (2010). *Emerging Challenges In Public Private Partnership Airport In India*. SIREESH P. Aerodynamics Aircraft Research and Design Centre HAL, Bangalore.
- Revglio, E. (2012). *Financing Future Infrastructure, EU 2020 and Long Term Financing*. <http://www.eib.org/epec/resources/presentations/psf-06062012-presentation-cdp.pdf>, (Erişim Tarihi: 24.11.2015)
- TAV Airport (2014). *Project and structured finance at TAV, presentation*
- Teker, D. L. (2008). Sağlık Sektöründe Proje Finansman Modelleri: Türkiye İçin Bir Model Önerisi Ve Bir Hastane Projesinin Fizibilite Analizi. *MUFAD Dergisi*. 37.
- UBAK (2005). Ulaştırma Projeleri Finansman Modelleri. *Ulaştırma Ana Plan Stratejisi Sonuç Raporu*
- Ulaştırma Bakanlığı (2015). *Ulaşan Erişen Türkiye 2015*, <http://www.udhb.gov.tr/images/hizli-risim/1e75e889e5409c4.pdf> (Erişim Tarihi: 08.06.2016)
- UNIDO (United Nations Industrial Development Organization) (1997). *Guidelines for Infrastructure Development Through Build-Operate-Transfer (BOT) Projects*.
- Yescombe, E.R. (2014). *Principles of Project Finance*. USA: Elsevier
- Zawawi et al. (2013). Financing PF2 Projects: Opportunities for Islamic Project Finance. *Fourth International Symposium on Infrastructure Engineering in Developing Countries, IEDC*. http://www.eib.org/epec/resources/publications/epec_establishing_and_reforming_ppp_units_en1 (Erişim Tarihi: 04.08.2017)
- <http://www.igairport.com/iga-hakkinda/zaman-yolculugu> (Erişim Tarihi: 15.08.2015)
- <https://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/> (Erişim Tarihi: 04.08.2017)